

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים של פרשת השבוע

פרשת "זארא"

מה בגיליון:

- (1) האם תיתכן שהבטחה לטובה תשוב ריקם?
- (2) למה נצרכו האותות מחוץ גדרי הטבע להראות לבני ישראל ולפרעה?
- (3) מה העניין שצריכים לפרש לפרעה שמכת דם תעשה על ידי המטה?
- (4) הברד אינו יורד על הבתים אפילו אם אינם ראויים למגורים.

"נחשבה" – הגאון רבי יהואל הלוי נוביק שליט"א

"סערת ילדי טהראן"

הפרשה הזארה של ההעברה לשבד של ילדי טהראן! (פר ב)

"ללא חת" פרקי גבורה יהודית (פרק י"ז)

האם תיתכן שהבטחה לטובה תשוב ריקם?

מדברי האוה"ח הק' נראה דהיכא דאיכא הבטחה על תנאי אין על זה את הכלל שכל דיבור שיוצא מהקב"ה שאיננו חוזר ריקם דכיון שהיה בזה תנאי בזה אמרינן דהתנאי מעכב בקיום ההבטחה. ברם בגמ' בברכות אמרינן להדיא דכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי לא חוזר בו, הרי דאין התנאי מעכב בדבר והיאך אמרינן דבזה התנאי מעכב? ולהדיא מצינו דפסק הרמב"ם זאת (פ"י מהל' יסודי תורה הל' ד') וז"ל "דברי הפורעניות שהנביא כגון שיאמר פלוני ימות או שנה פלונית רעב או מלחמה וכיוצא בדברים אלו, אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו, ואין אומרים הנה דבר ולא בא, שהקב"ה ארך אפים ורב חסד וניחם על הרעה ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם כאנשי נינווה, או שתלה כחזקיה, אבל אם הבטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך ולא בא הטובה שאמר בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שגזרו הקל אפילו על תנאי אינו חוזר ולא מצינו שחזר בדבר טובה וכו'". הרי לנו דברים ברורים שאין הקב"ה ניחם מהבטחה לטובה אפילו על תנאי ולכאורה דברי האוה"ח הק' צריכים עיון רב.

איברא מצינו גבי יעקב אבינו שהקב"ה הבטיחו "הנה אנוכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך", ומכל מקום מצינו בריש פ"י וישלח (בראשית פ"י ל"ב פס' ח') "וירא יעקב מאד ויצר לו" ואיתא בגמ' (בברכות דף ד' ע"א) דאמר שמא יגרם החטא, והנה התם לא הייתה הבטחה על תנאי ואפילו הכי חשש יעקב אבינו שמא גרם החטא ולא תהיה לו השמירה הנ"ל, וצריך ביאור בזה דהרי כל דיבור של הקב"ה ואפילו על תנאי אינו חוזר לא כ"ש היכא דלא הוי בזה כל תנאי? ובאמת הרמב"ם עצמו עומד בעניין בהקדמה שלו לפירוש המשניות (בד"ה והחלק השני בעניין הנביא) וזה לשונו "שהקב"ה כשיבטיח אומה בבטחות טובות על ידי נביא אי אפשר שלא יעשם כדי שתתקיים נבואתו לבני אדם וכו', אבל ענין פחד יעקב, אחר שהבטיחו הקב"ה בבטחות טובות כמו שנאמר וכו', יורה זה שהקב"ה יבטיח בטובה ויגברו העוונות ולא יתקיים הטוב ההוא, ויש לדעת שענין זה אינו אלא בין הקב"ה ובין הנביא, אבל כשיאמר הקב"ה להבטיח בני אדם בבטחה טובה במאמר מוחלט בלא תנאי ואח"כ לא יתקיים הטוב ההוא זה בטל ואי אפשר להיות עכ"ל. מבואר בזה דמה שאצל יעקב אבינו תיתכן אפשרות שלאט תתקיים הבטחה זה באופן שתלילה וחס גברו העוונות דבכה"ג אי אפשר להעניק את הטובה ברם כל זה רק אם ההבטחה הייתה בין הקב"ה לנביא כדוגמת יעקב אבינו

איתא בפרשה (פ"י ו' פס' ז' ח') "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' אלוהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'".

לכאורה הייתה כאן הבטחה לכל אלו שבמצרים כי ה' יתן להם את ארץ ישראל, ברם בפועל איש מהם לא הגיע אל ארץ חמדה, רק כל אלו שלא היו בני עשרים, בגין עון המרגלים. ויש לתמוה בזה, דהרי קיימ"ל בגמ' ברכות (דף ז' ע"א) "אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי, כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה לטובה אפילו על תנאי, לא חוזר בו. מנא לך? ממשנה רבינו, שנאמר הרף ממני ואשמידם וגו' ואעשה אותך לגוי עצום, אע"ג דבעא רחמי עלה דמילתא ובטליה אפי"ה אוקמה בזרעיה, שנאמר בני גרשם ואליעזר, ויהיו בני אלעזר רחביה הראש וגו' ובני רחביה רבו למעלה, ותני רב יוסף למעלה מששים ריבוא, אתיא רביה, כתיב הכא רבו למעלה וכתוב התם ובני ישראל פרו וישרצו וירבו". הרי דכל הבטחה של הקב"ה לטובה אינה חוזרת שוב, ויש להקשות דהכא חזרה כביכול ההבטחה, ולכאורה צע"ג.

ובאבן עזרא ז"ל תירץ על הקושיא הנ"ל דאין בזה כל הפרת הבטחה, שהרי התקיימה בבניהם, דהרי בני בנים יחשבו כהם. ובלאו הכי יש לומר בפשיטות דלא הייתה הבטחה לאנשים מסוימים שיכנסו לארץ אלא ההבטחה הייתה לעם ישראל בכללות, והרי עם ישראל נכנס לארץ ישראל ואם כן לא הייתה הפרת הבטחה כלל.

ברם נראה דלאוה"ח הק' שיטה אחרת בענין, וז"ל "והבאתי וגו' קשה כי דברי א-ל עליון דברו טהור הוא, כי יוצאי מצרים הם הנכנסים לארץ, דכתיב והבאתי אתכם אל הארץ ולא מצינו שכן היה אלא ואת בניהם הביא שמה, אבל כל דור יוצאי מצרים מבן עשרים שנה נפלו פגריהם במדבר. ותגדל הקושיא למה שאמרנו, שנשבע ה' על כל הדברים באומרו לכן, ואמרו ז"ל (שמו"ר פ"ו) אין לכן אלא לשון שבעה; ונראה כי מקור החכמה נתחכם על קושיא זו, וקודם אומרו והבאתי אתכם וגו' פירוש תנאי הדבר ובוהו והבאתי וגו' וזולת זה אם תנאצו ה' אין כאן הבטחה זו, ואשר על כן כתב פרט זה של ידעת ה' וגו' באמצע ההבטחות הטובות ולא איחר ולא הקדים, לומר עד כאן בשבעה בלא תנאי, אבל פרט זה של הבאתם לארץ תנאי הוא הדבר וידעתם וגו' אז והבאתי וזולת זה יהיה מה שיהיה עכ"ל.

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים של פרשת השבוע

ברם כל זה נאמר רק לעניין שהחטא מצד מהותו לא יפריע להחלת ההבטחה, ברם אם ניתנה הבטחה בתנאי מסוים בזה כאן יכול ההיפך, דהנה מצד המידה עצמה שאין הקב"ה מבטיח וחוזר בו מן הבטחתו, בזה מצד המידה עצמה אין נפקמ"י ואף אם זה היה על תנאי, מצד המידה עצמה לא ישוב בו הקב"ה, אף אם התנאי לא התקיים, כגון במשה רבינו שההבטחה הייתה לתת לו זרע רב אם חלילה וחס עם ישראל יושמד דממונו גופא יתקיים עם ישראל, והנה לבסוף הרי התנאי לא התקיים, שהרי הקב"ה לא השמיד את עם ישראל, וא"כ לא היה צריך לתת למשה רבינו את ההבטחה, מכל מקום כך היא המידה הטובה שמצד עצמה אינה שבה ריקם אף אם לא התקיים התנאי ולפיכך הקב"ה נתן לו את ההבטחה.

אבל לעניין הכחשת הנביא אם הייתה הבטחה זו עם תנאי והתנאי לא התקיים, הנה כאן הרי בחינת הנביא אינה מתבטלת, דמה נאמר אם הנבואה לטובה לא תתקיים הרי הוכחש הנביא, אין זה אמת, שהרי הנביא אמר להם שכדי לקיים את הנבואה צריכים הם לקיים את התנאי והרי התנאי עוד לא התקיים, נמצא שאיכא תרי דינים בעניין. בדבר שאינו מותנה וראוי הוא לחול אלא שיש בזה מעכב של חטא, בזה אומר הרמב"ם [בפירוש המשניות] שאין מקום שהחטאים יעכבו, משום שיש בזה בדיקת הנביא, ואם היה מקום לעיכוב לא היה שייך להכחיש את הנביא בשום עניין, שהרי תמיד יוכל לטעון חטאתם ולכך לא התקיימה הנבואה. אבל היכא דהנביא התנה עמו מפורש תנאי, בכה"ג אין להם טענה על הנביא, שהרי היה בזה תנאי והתנאי לא התקיים. ולפי"ז צ"ל ד"ביסודי התורה" מדבר הרמב"ם על נבואה כזו שהחטא באה בשל חטא ולא בשל אי קיום התנאי, דעל אי קיום התנאי אי אפשר, שהרי ביאר בפירוש המשניות דבכה"ג אין את הכלל, ונקט הרמב"ם לשון שאין הקב"ה חוזר אפילו מדבר שיש בו תנאי דזה שייך מצד המידה ולא שייך באופן שהנביא בפירוש התנה תנאי על כך (ועדיין הדברים צ"ע, דפשוטות הלשון משמע דאף על דבר שיש בו תנאי אמרינן כן).

ולפי"ז יש לבאר את דברי האוה"י ח' הק', דלהכי נאמרה נאמר בהקדם ההבטחה "והבאתי אתכם אל הארץ" יודעתם כי אני ה'", לומר שזה בגדר תנאי שחייבים לדעת את ה' כתנאי לכניסה לארץ, וכשלא יתקיים התנאי אם ינאצו את ה' כפי שעשו בעת חטא המרגלים בשל זה איבדו את ההבטחה לארץ טובה, דאם מצד גזירת דבר טובה לא יועיל תנאי, שהרי כל דבר שיגזור בזה הקל אפילו על תנאי אינו חוזר בו, כל זה אם אין זה כרוך בחטאים, אבל לעניין זה שחטאו המובטחים בטובה בעניין זה יכולה להתבטל ההבטחה, כפי שהיה אצל יעקב אבינו (אמנם צ"ע מה השייכות להבטחת יעקב, שהרי בזה הייתה הבטחת הקב"ה לנביא עצמו ולא לאחרים ואולי בכה"ג לאחרים לא היו מתבטל) ברם משום בחינת נביא בקיום הבטחתו מצד זה חטא עצמו אינו גורם לביטול, לפיכך על זה צריכים לדון תנאי דידעתם כי אני ה' שאם לא יתקיים התנאי אז ליכא מידי באי קיום ההבטחה, שהרי באופן של תנאי אין סתירה לדבר הנבואה כשלא באה הטובה כיון שהייתה תלויה בתנאי. לפי"ז מצד שני עניינים לא קיבלו את הארץ: א) מפני שחטאו שזו סיבה שלא שייכת המידה של הקב"ה שאינו חוזר מהטובה דזה אינו מדבר באופן כשהמקבל חוטא. ב) מפני שהייתה כאן התנאה בהבטחה והתנאי לא נתקיים ובה אפילו בהבטחת הנביא לאחרים אם התנאי לא מתקיים ליכא מידי.

והנה תמהו המפרשים בדברי הגמ' (ברכות דף ד' ע"א) עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה (בימי יהושע) עד יעבור עם זו קניית זו ביאה שניה (כשעלו מגלות בבל בימי עזרא) מכאן אמרו חכמים, ראויים היו ישראל להעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון אלא שגרם החטא יעו"ש. ויש להבין למה גרם החטא לביטול הנבואה לטובה והרי כל טובה שנאמרה על ידי נביא לצורך טובת בני אדם אין החטא גורם לביטולה? וכתב בזה ספר בספר "מעשה רוקח" (על הרמב"ם יסודי התורה פ"י ה"ד) דהא דנתבאר דמילתא שאינו חוזר בו היינו משום שיש בזה ערעור על דברי הנבואה וכדי שתוכל להיבחר נבואתו אצל בני אדם אם הוא נביא אמת אין הנבואה מתבטלת. ברם

שההבטחה נגעה לו אישית ולא לאחרים לפיכך בזה לא הייתה ההבטחה שרירה אם חלילה וחס היה מצב בו היו עוונות שהיו חוצצים ומונעים את ההבטחה של הקב"ה. ברם מדברי הרמב"ם נראה דכל זה נוגע רק להבטחה שנוגעת לנביא עצמו, אבל באופן וההבטחה נוגעת לאחרים בכה"ג אי אפשר שהבטחה תשוב ריקם, דהרי אם העוונות היו מונעים א"כ נמנעת הייתה הבדיקה לנביא שקר שתמיד יכול היה הנביא הזה לומר דלא בו האשם אלא העוונות של המובטחים מנעה מהם את ההבטחה, ומי יוכל לומר שלא חטא, ובפרט כאשר זה נוגע להרבה אנשים והלא אין איש יודע אם חבריו לא חטאו, וא"כ לעולם לא יוכל נביא להיבדק אם הוא נביא שקר, ולפיכך חייבת הנבואה להתקיים ואין העוונות חוצצים, ולכאורה מדברי הרמב"ם הנ"ל איכא פירכא לדברי האוה"י ח' הנ"ל דהרי כאשר דברי הנביא נוגעים לאחרים אף אם יחטאו לא ימנעו החטאים את קיום ההבטחה?

ועוד יותר תקשה על האוה"י ח' דאיכא לכאורה תנחומא מפורש (פר' וירא סי' י"ג) דלגבי ירושת הארץ אין העוונות מונעים את קיום הירושה דז"ל "לא איש קל ויכזב" כשהוא אומר לעשות טובה, כיצד מלך בשר ודם אומר ליתן מתנה לבנו כיון שהכעיסו חוזר בו ממתנתו, והקב"ה אומר לעשות טובה ואע"פ שחוטאין אינו חוזר בו שנאמר "ויתן להם ארצות גויים ועמל לאומים ירשו" למה? בעבור ישמרו חוקתיו ותורתיו ינצרו" ואע"פ שלא שמרו חוקיו ולא נצרו תורתיו נתן להם". העולה מדברי התנחומא דאף שהקב"ה נתן את ארץ ישראל במטרה ברורה כדי שישמרו חוקיו ואת תורתיו ינצרו מכל מקום אין החטאים מונעים את קיום ההבטחה, א"כ יש לתמוה למה הכא לא נתקיימה בבני ישראל ההטחה שיתן להם את ארץ ישראל ואף שהיה התנאי "יודעתם את ה'" מה שנה ממה שנאמר בתנחומא דהבטחי הקב"ה את ארץ ישראל למען ישמרו מצותיו וחוקיו ולא שמרו ולא מנע הדבר את קיום ההבטחה?

ורצה ב"גינת אגוז" ליישב הקושיא הזו על פי דקדוק בדברי הרמב"ם שכתב בתוך דבריו "אבל כשיאמר הקב"ה להבטיח בני אדם בבטחה טובה במאמר מוחלט בלא תנאי ואח"כ לא יתקיים הטוב ההוא זה בטל ואי אפשר להיות". פשוט לשון הרמב"ם מדבר בהבטחה שלא הייתה על תנאי, דבכה"ג אם ההבטחה לא תתקיים דבר זה אי אפשר שלא יוכל להיות, לכאורה מה צריך לומר כן וכי יש ס"ד שהקב"ה לא יקיים הבטחה, והרי לא איש קל ויכזב, ברי שיש לומר שלנביא יש טענה חזקה דבני ישראל חטאו ויש לו על מה לתלות כן ואפילו הכי לא תחזור ההבטחה ריקם, ברם מכל מקום יש לעיין בדברי הרמב"ם בפירוש המשניות שאינם עולים בקנה אחד עם מה שכתב ביסודי התורה, דהרי שם כתב בפירוש שכל דבר טובה שיגזור הקל אפילו על תנאי אינו חוזר ריקם, ואילו בפירוש המשניות נראה שהוא מדבר במאמר שניתן בלא תנאי ולכאורה מאמר שניתן בתנאי שייך שישבו בו הקב"ה מלית?

ועל כן צריך לומר דתרי עניינים יש בנבואה לטובה שנאמרה להימסר לבני אדם שלעולם תבוא הטובה ואין ההבטחה חוזרת, עניין האחד הוא מצד מידותיו של הקב"ה שאין הוא מבטיח וחוזר בו, והנה מצד מידה זו אין הקב"ה חוזר בו ואפילו אם ניתנה על תנאי, העניין השני בא מצד עניין הכחשת הנביא דהקב"ה מבטיח נבואה לאנשים באופן שתתקיים בצורה החלטית ולפיכך אין הנביא יכול לומר שנבואה זו לא נתקיימה משום שיש חטא שמונע זאת, כי בזה הקב"ה מקיים את הבטחתו כדי שיוכלו לבדוק את הנביא בכך. נמצא א"כ מצד שני העניינים כל הבטחה שנותן הקב"ה צריכה להתקיים, ברם יש בזה נפק"מ, דהנה מצד המידה שאין הקב"ה חוזר בו מן ההבטחה ואפילו על תנאי, ברם היכא דאיכא בזה חטא יהיה עיכוב שלא תבוא ההבטחה על המובטח, כפי שמצינו אצל יעקב אבינו שחשש שמא התלכלך בחטאים ובכה"ג אין את ההבטחה. ברם כל זה שייך רק אצל היחיד, כלומר שההבטחה ניתנה לצורך הנביא עצמו כיעקב אבינו, אבל אם ההבטחה ניתנה לאחרים, בזה העניין גם אם חטאו המובטחים עניין החטא עצמו אינה סיבה להפר את ההבטחה וכל זה נעשה בשביל להכחיש את דברי הנביא.

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים של פרשת השבוע

כזו ההלכה לדרוש אותות שיוצאים מדרך הטבע אף לנביא, לא כ"ש כשעוד לא הגיעה פרשת הנבואה? ברם יש לומר בזה שהאותות נועדו כדי להגביר את האמונה של בני ישראל בקב"ה שיגאלם כיון שבאותה שעה התמעטו הלבבות מפני גדול השעבוד עד שלא היו יכולים לשמוע את דברי משה רבינו כפי שאמר בתחילת הפרשה (פ' ו' פס' טו) "וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה" ולפיכך כדי לפתוח את הלבבות שיאמינו מחדש בקב"ה הוכרחו האותות ואכן הצליחו בזה כפי שמעיד הפסוק (פ' ה' פס' ל' ל"א) "וידבר אהרן את כל הדברים אשר דיבר ה' אל משה ועש האותות לעיני העם ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את עוונות ויקדו וישתחו". נראה כי בעת ההיא נחלשה האמונה עד שלא יכלו לקבל מופת שיתקיים לאחר זמן רב, לפיכך נצרכו לקבל כבר עתה אות שיתקיים בו במקום ובכך קיבלו את האמונה שאכן הגיעה עתה עת הגאולה, אבל בעיתים אחרים כשיגיע נביא אין כל עניין לעשות אות שיוכיח את עצמו כבר עכשיו, כיון שאין לשדד סדרי בראשית בחנם ודי בכוח האמונה שיש בעם ישראל שכאשר יגיע נביא ויודיע דבר שצריך להתקיים לאחר זמן שבעת שיתקיים לבסוף תהיה הוכחה כי אכן נביא אמת הוא ודו"ק היטב.

מה העניין שצריכים לפרש לפרעה שמכת דם תעשה על ידי המטה?

איתא בפרשה (פ' ז' פס' ט"ו) "לך אל פרעה בבקר הנה יוצא המימה ונצבת לקראתו והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך ולהלן (פס' י"ז י"ח) כה אמר ה' בואת תדע כי אני ה' הנה אנוכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאור ונהפכו לדם והדגה אשר ביאור תמות ובאש היאור ונלאו מצרים לשתות מים מן היאור". וצריך ביאור למה הוצרך משה רבינו לומר לפרעה כיצד יכה את היאור במטה אשר בידו וכי במכת צפרדעים שאף היא נעשתה על ידי המטה כפי שכתוב בפסוק "נטה את ידך במטך על הנהרות וגו' והעל את הצפרדעים" מכל מקום באזהרתו לפרעה לא הוצרך לומר לו היאך יעשה את המכה למה א"כ במכת דם הוצרך לומר לפרעה איך יעשה את המכה? (ודי היה רק שהפסוק יאמר למשה ליקח את המטה בידו ולא לפרט זאת באזהרה):

וב"משאת המלך" (להגאון רבי משה שמעון דיסקין זצ"ל) ביאר זאת בהקדם דברי ה"פנים יפות" (לזקני הגה"ק מרן בעל ההפלאה ז"ע) בביאור הפסוק "ויפן פרעה ויבוא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת" ובפרש"י דלא שת לבו אל מופת המטה שהנפך לתנן ולא למופת הדם. והדברים צריכים ביאור, דמה העניין לספר לנו שפרעה לא שת לבו אל המופת של התנן אחרי מכת דם, ובלאו הכי כבר אמר הפסוק (פס' י"ג) "ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דיבר ה'" וזה קאי על המופת שנעשה עם המטה שבלע את מטות החרטומים, לאיזה עניין צריכים שוב לפרש שלא שם לבו אל מופת המטה?

וב"פנים יפות" הביא לתרץ בשם הר"י הורוביץ זצ"ל דהנה בזוהר הקדוש מובא שסכ כזה שמטה יבלע את מטות האחרים היה נס שזעזע את כולם כי אי אפשר היה לעשותו דרך כישוף ולהט, דאם אמנם ניתן לעשות כישוף שתנין אחד יבלע את חבריו על ידי כישוף, אבל אין שייך שמטה יבלע מטות של אחרים כיון שאין שייך שיבלע דומם את האחרים שזה טבע בעל חיים, ועל כן קשה מאד למה לא הודו אז החרטומים כי אצבע אלוקים היא כפי שהודו במכת כינים (שאין הכישוף שולט בבריאה שפחותה מכשעורה וע"כ לא היה לשר שלהם כל שליטה על כך). ותירץ בפנים יפות דלחרטומים הייתה טענה שבאמת אין זה מטה אלא תנין אלא שמשה ואהרן כשפו אותו להופכו לדומם כדי שהם יתפעלו על המחזה הנפלא שיוכל לבלוע את מטותיהם אבל באמת הוא תנין וכך טבעו ויתכן שהכל נעשה על ידי כישוף, לפיכך לא הייתה כל כך רבותא שלא התפעלו פרעה וחבר חרטומו כי סבורים היו שהכל נעשה בדרך כישוף. ברם במכת דם שהייתה על המים הכה אהרן את המים באותו מטה ועתה בטלה טענתם, דאם כפי טענתם שהיה זה תנין שכושף למטה א"כ ברגע שיגיע למים יתבטל הכישוף כי אין הוא מחזיק במים וא"כ היה צריך להתגלות ברגע זה כי לא מטה בידו אלא תנין.

אלא ע"כ דבאמת אין זה תנין אלא מטה ולפיכך הוא נותר מטה לפיכך היה צורך להדגיש לפרעה ולחרטומו כי במטה הזה שבו נבלעו מטותיהם באותו מטה גופא מכה אהרן עתה את היאור כדי שיבחינו כי לא היה כאן כישוף, לפי זה רק במכת דם הוחזקו אות המטה, ולפיכך נאמר כאן אצל פרעה שלא שת לבו אף לזאת, לא למכת היאור ולא למטה שעתה נהיה מופת ודו"ק.

ובזה ארווחא להבין למה טרחה התורה לומר "והמטה אשר נהפך לנחש" מה העניין בזה כעת שוב להדגיש זאת? ברם לפי הדברים מיושב הכל היטב,

כל זה אינו נאמר כלפי נבואת משה שבהרי הרמב"ם (ריש פ"ח מיסודי התורה) כתב "משה רבינו לא האמינו ישראל מפני האותות שעשה וכו' ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעינינו ראו ולא זר ואוזנינו שמעו ולא אחר עכ"ל. וא"כ נבואת משה ליתא הך מילתא שאינו חוזר בו כדי שתוכל נבואת הנביא אצל בני אדם והוי כהבטחת הקב"ה לנביא לחוד דבזה יכול חטא לגרום שלא תבוא הטובה וא"כ ליתא תיובתא לכלל הזה אם חלק מנבואת משה לא מתקיימת.

ועל אותו עניין תירץ הצ"ח [שם] דכיון שבמשה רבינו נאמר "וגם בך יאמינו לעולם" היינו שכלפי נבואת משה רבינו ישנה הבטחה גמורה שלא יחררו אחרי נבואתו לעולם, לפיכך בהבטחה שמובטחת לבני ישראל דרך משה רבינו שייך שפיר שהחטא יגרום. וא"כ על פי דרכיהם מובנים היטב גם דברי האוה"ח הק', דגם הבטחת והבאתי לא נתקיימה משום שהחטא גרם שלא תבוא הטובה הזו. (ובלאו הכי אפשר היה לומר דאימתי אפשר ליתן מתנה לאדם אפילו אם החטא יגרום רק כל היכא דהוא עצמו לא מאס בה אבל הרי התורה מעידה שזר המדבר מאס בארץ חמדה ואין נותנים מתנה לאדם בעל כורחו).

למה נצרכו האותות מחוץ גזרי הטבע להראות לבני ישראל ולפרעה?

איתא בפרשה (פ' ז' פס' ט"ו) "כי ידבר אליכם פרעה לאמור תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קת את מטך והשלך לפני פרעה יהי תנין" יש להבין למה צריכים היו לעניין הגדת השליחות לפרעה ליתן אות בתחילה, והלא די שיאמרו לו את השליחות ששלחם הקב"ה כמות שהיא, מה תפקיד האות בעניין? כמו כן מצינו לעיל [בפרשת שמות] שנצטוו משה לעשות אותות לבני ישראל ונאמר לו "ויהיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקול האות הראשון והאמינו לקול האות הראשון והאמינו לקול האות האחרון" וצריך ביאור למה הוצרך משה רבינו שיאמינו בו?

אמנם מצינו בפרשת שופטים שכל נביא שבתחילה בא להתנבאות לבני ישראל צריך הוא ליתן להם אות אמת כדי שידעו שהוא נביא אמת, ברם עדיין לא התחדשה פרשת הנבואה שיצטרך משה ליתן אות מדויק נביא, ועוד דהרי ברמב"ם (פ' י' מהלכות יסודי התורה הל' א') כתב "כל נביא שיעמוד לנו ויאמר שה' שלחו אינו צריך לעשות אות כאחד מאותות משה רבינו או כאותות אליהו ואלישע שיש בהם שינוי מנהגו של עולם, אלא האות שלו שיאמר דברים העתידים להיות בעולם וכו' יעו"ש. הרי דאף כל נביא שבא בתחילה להתנבאות אין צריך לתת אות שיש בו שינוי מחוקי הבריאה אלא רק לתת להם דבר שעתיד להתקיים וזה יהיה הסימן בו יוכחו לדעת כי נביא הוא וכיון שכן למה משה רבינו עצמו נצרך להראות לבני ישראל אותות שיש בהם שידוד מערכות בראשית?

ואמר מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי שליט"א דהקב"ה הכין את משה רבינו למצב הזה שפרעה לא יסתפק לשמוע את השליחות גרידא ולא יהיה מוכן לקבל אות שיתקיים לאחר זמן אלא ירצה לידע במקום כי דובר הוא נבואת אמת הוא ולפיכך אף שעל פי האמת לא היה דבר זה נצרך מצד עצם השליחות, מכל מקום נתן לו הקב"ה את הכוח הזה לעשות אותות שיוצאים מחוקי הבריאה כדי שלא ירצה להימנע מלשמוע אותו. ומצינו כעין זה דבר מופלא בגמ' בסנהדרין (צ"ח ע"א) "שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא? אמר מתיירא אני שמא תבקשו ממני אות. אמרו לו אין אנו מבקשים ממך אות. אמר להם לכשיפול השער הזה ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנות אותו עד שבן דוד בא, אמרו לו רבינו תן לנו אות, אמר להם ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשים ממני אות? אמרו לו ואף על פי כן. אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמיס לדם ונהפכו לדם. הרי לנו דאף על פי שאמר להם דבר שסופו שיתקיים לבסוף ודי היה כך לא נסתפק בכך אלא ביקשו לקבל אות שיהיה דבר כזה שיתקיים בסוף (כיון שזה יהיה לשנים הרבה ואין הם יכולים לידע עד אז אם יתקיים הדבר לבסוף. אמנם זה גופא למה ביקשו אות מלבד שאין כזה עניין לבקש אות על דבר שיתקיים לבסוף הרי גם בטלה הנבואה בזמן רבי יוסי בן קסמא וא"כ מהיכי תיתי לדרוש ממנו אות על עניין כזה וצ"ע).

וכיון שכן נראה דאף אצל פרעה כיון שידעה ההשגחה כי לא ירצה לשמוע אל משה בלי לקבל אות על זה שיתקיימו דבריהם לבסוף, לפיכך נתן לו הקב"ה לעשות אות שלא כדרך הטבע כדי להסיר ממנו כל אמתלא שלא לשמוע את דבר ה'. ברם עדיין אין בזה הסבר למה נדרשו האותות לבני ישראל כיון שאין

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים של פרשת השבוע

הם נהגו ב'היגיונות גרמנית' מופתית, הם הקפידו מיידית את כל משלוחי הרכבות אל מחנות המוות כדי להוכיח רצינות כוונות. נציגי הקהילות החילונית שחלקם הגדול היה אנשי התנועה הניאולוגית (רפורמים) היתר ציוניים דגולים הבינו את רצינות השעה, יש סיכוי גדול להציל קרוב לשמונה מאות אלף יהודים, הם החליטו לפנות לסוכנות היהודית לבקשת עזרה.

כדי להראות את רצינות העניין הסמיכו שליח מיוחד מטעמם, את יואל ברנד (שהיה מראשי מפא"י בהונגריה) שנשלח לעיר קושטא (טורקיה) כדי לנהל את המשא ומתן עם ראשי הסוכנות.

למרות שהסכום שנדרש היה גבוה מאד, לגזברות הסוכנות הייתה היכולת להציב את הסכום הנ"ל. ברם אפוטרופוסים אלו החליטו להכשיל את ההצעה מ'טעמים אגואיסטיים' מאד, הוצאה זאת העמידה בסכנה רבה את חזרת הכספים לפעילות השוטפות (להשתלט על הישוב היהודי) כמובן שחלילה וחס אסור להעלות את הטעם הזה, בשביל זה יש להם טענה שנראית לכולם שהיא מוצדקת למד.

"לא יתכן שאנו נהיה אלו שישמנו את מכונת המלחמה הגרמנית, כל סכום שניתן יתן להם את הכוח להמשיך את המלחמה הנוראה!"

בשל זה מוכנים הם להסתכן בהשמדת יהדות הונגריה, דמם של 800 אלף יהודים אינו אדום למדי כדי לתת שאנס לפעילות הזאת.

[אין זה המקום לדיון הלכתי בנושא, האם מותר היה לעשות סחר כזה עם אותם רוצחים ארורים ובכך להזרים חמצן כספי למעוך המלחמתני השטני, שימשיך לטבוח ביתר שאת ביהודים, תמורת הצלת חיי יהודים אחרים (ואולי בהמשך גם אלו יושמדו) למי יש את הכתפיים ההלכתיות לכאלו נושאים? (מך הגר"ז ז"ע אמר פעם שטוב שלא שאלו אותו בנושאים עדינים מעין אלו, כי קשה להכריע בכאלו הלכות קשות שנוגעות לפיקוח נפש).

אך לנו ברור שלא הפך ההלכתי עמד בפני אותם "צדיקים-לאך" כי כשהיו צריכים להציל כמה בכירים שלהם מסכנת ההשמדה, יפו את כוחו של מר ישראל קסטנר מראשי מפא"י בהונגריה לנהל משא ומתן עם אותו ראש ס.ס של הונגריה אדולף אייכמן ימ"ש להצלתם, תמורת סכומי כסף עתק. כאן היה להם תקציב מכובד מאד בלי לחשוש לרזרבת הכספים... לפתע החשש לתגבור כוח האויב לפתע כבר אינו רלוונטי.

הצלה זאת נגעה רק לכמה מאות אנשים, תמורת הזרמת סכומי עתק לאויב השטני, מול שליחות אחרת שיכלה למנוע סכנת הכחדה של מאות אלפים, אותה מנעו בתואנות שווא... **רק שהללו היו שווים מאד בשבילם ח"ל.**

לאחר שנים יצא הסיפור ברבים בצורה מאד מבישה, לאחר שאיזה יהודי חוקר עקשן בלתי נלאה ושמו ד"ר מלכיאל גרינוולד ניצול שואה הונגרי שעלה על העניין, הוא הוציא את הסיפור לרשות הרבים ותבע את קסטנר שהיה חבר בכיר במפא"י (מועמד להיות חבר כנסת) בטענה שתמורת חייו וחיי מספר חברים הפקיר חיי מאות אלפים, הסיפור שחשף את השחיתות הכספית ואת כל הפוליטיקה הבזויה של הציונים הדגולים לרשות הרבים הכה הדים רבים שטלטל משך שנים רבות את התנועה הפועלית כולה שהתגלתה עתה במלוא סאובה [הסוף הסתיים בצורה מצמררת].

כדי לחבל במאמץ, פעלו בשני מישורים.

ראשית טשטשו מנהלי הסוכנות את הידיעות שהחלו להגיע לארץ ולעולם על מימדי השואה (כבר אז דובר על למעלה מ-5 מיליון יהודים שנספו), ידיעה זאת אם הייתה מתפרסמת, היה בה בכדי להביא ללחץ ציבורי כבד, לבצע את העסקה (שמשום מה זכתה לפרסום ניכר כנראה שהיו ערוצים רבים שפרסמו ידיעה זו). הידיעות בדבר גודל השואה שהגיעו להנהלת הסוכנות בדרך לא דרך, נגזזו בארכיונים או נגרסו בזדון בפחי האשפה שלהם.

לימים לאחר שהוטחה בהם ביקורת עזה מגורמים שונים על האדישות שעטפה אותם אותו זמן חרף ידיעת המצב, הגנו על עצמם בטענה מוחצת: **בשעתו פקקנו באימיות הידיעות!!!**

הפעולה השנייה שננקטה הייתה בדרך ההטעיה, מכתבים נשלחו מטעמם ליואל ברנד כי עליו לצאת לבירות בירת לבנון, משם תהיה הדרך פתוחה לארץ ישראל, הם נתנו לו להבין כי בעת שיגיע יוסדר הנושא בחיוביות.

כשנודע על כך לר' יעקב גריפל (נציג אגו"י בוועדת ההצלה בטורקיה) שלח אליו מספר התראות לא לצאת לביירות, ר' יעקב גריפל החכם קלט היטב את הסכנה שנסקפת ליואל ברנד אם יגיע במסלול ההוא, תדע לך שיש סיכוי גדול שתיעצר שם ע"י הבריטים [ברנד בא משטח האויב - הונגריה- והיה צפוי להיעצר בידיהם כחשוד בריגול].

אך יואל ברנד לא האמין כי לר' יעקב גריפל האגודאי כוונות טובות, בתמימותו הרבה בטוח היה שחבריו "הצדיקים" לא יעשו עוולה כה נוראה ולא התייחס למידע. כשהגיע לעיר חלב (שבסוריה) דאגו חבריו הציונים ליידע את הבריטים כי איזה אלמנט מסוכן הגיע משטח האויב הגרמני כדי שיעצרו אותו למשך כל אותם ימים קריטיים. הוא הובא לקהיר והוחזק במעצר למספר ימים (גם הם לא מצאו עילה מספקת כדי לעצור אותו לתקופה ארוכה מידי) כל אותם ימים לא נקפו חבריו הציוניים אצבע כדי לחלצו מכלאו.

הפעם הרגיש יואל ברנד עצמו בהונאה. עתה התפכח לחלוטין מהאשליה המתוקה כי לחבריו בתנועה יש "לב יהודי חם" בספר שכתב לאחר השואה (השטן והנפש) מופיעות המילים המצמררות "אף הזדמנות לא נוצלה, הסוכנות היהודית החליטה נגד שובי הונגריה".

המעצר היה לימים ספורים, בריטניה מצידה הייתה מוכנה לשחררו ולאפשר את שובו להונגריה דרך ארץ ישראל, אם היו אז מעבירים דרכו את המזומנים הנדרשים, עדיין ניתן היה לעשות משהו בעניין, יתכן מאד שהיו עוד מצילים את רוב היהודים הי"ד. אלא שאז הגיע טלגרף מפתיע ביותר מ'הסוכנות היהודית' שאפילו הגויים הבריטים לא הצליחו להבינו. במסר שנשלח מתחנת הסוכנות היהודית על נפשה בפני הבריטים...אנא מכם, עכבו את יואל ברנד לעוד מספר ימים!!! (קריטי ביותר).

ומנגד מפקד ס.ס. אדולף אייכמן שולח הודעה חד משמעית: **אם יואל ברנד אינו שב עד שלושה ימים, אני מניע מחדש את טחנות אושוויץ!!!** ח"ל

"מלאכת מחשבת" דיון לעומק בנושאים עיוניים של פרשת השבוע

חיים וייצמן שולח מכתב התנצלות נוגע ללב.

באותם ימים קריטיים שכל רגע שבהם הרה גורל לעם היהודי, מתרוצץ לו יואל ברנד האומלל כמו ארי בסוגר, ממתין עד בוש למענה שאמור להגיע להצעה שהעביר לאנשי הסוכנות, ברם אין כל מענה, כאילו לא דבר עמם מאומה. אין הוא יודע עתה את נפשו מרוב תסכול, כל יום שעובר מגביר את המתח והחרדה שבו, הוא מבין היטב את משמעות הזמן שחולף, כל יום שלא נעשה בו דבר, עוד אלפים רבים מאחיו מצטרפים לארובות העשנות במשרפות אשוויץ וברקנאו, ה' ירחם.

"איפה היא האחוזה היהודית המפורסמת? האם אין חברי לרעיון קולטים את משמעות הדבר, שבכל יום שחולף חלק מהעם היהודי מוכחד? האם אין אנו נותנים יד לפשע הנורא כאשר יכולנו למנוע את חלקו?!" שואל הוא את עצמו פעם אחר פעם.

אבל מתברר ש"הגזברים הנאמנים" ישנים להם עמוק במיטותיהם, מחופרים היטב בתוך שמיותיהם העבות שלא יחושו בקור, אוחזים פקוקות כדי שלא לשמוע את הזעקה הנוראה שבוקעת מהאדמה "לא תעמוד על דם רעך". כך חולפים להם ימים קריטיים ביותר בלא כל מעש.

רק כחודש וחצי לאחר מיכן נזכר לו לפתע איזה אדון אנגלי בשם חיים וייצמן שבמקרה הוא "גזבר הסוכנות" לענות למכתבים הרצופים שנשלחו אליו מיואל ברנד הממורמר.

ד"ר חיים וייצמן הנעלה, כותב לו מכתב נוגע ללב ומביע התנצלות כנה [ממש שפתים ישן].

לכב' יואל ברנד היקר.

סלח לי שאיחפתי להשיב על מכתבך הייתי הנסיבות אפואות ואאז שחפתי לא התנתי את ארש.

אמנח ארפישט סאק באחז הימים. ה'1891 ס'1891. הס'1891 ה-10 אינואר. מלכיפתי תתקשר סאק אק'1891 מ'1891 א'1891.

חיים וייצמן.

הציניות האכזרית במכתב חותכת בבשר החי. מי שמעיין לתומו במכתב ואינו מכיר את פרטי העניין יכול היה לחשוב, כי יואל ברנד ביקש ממנו אישור להקמת פרגולה על חוף תל אביב, ומסיבות כל שהן (עדיין) לא אושר הדבר.

יואל ברנד החליט לעורר מהומות, מוחו לא יכול היה להכיל את הרשע הזה, הוא שלח מכתבים לכל מי שרק היה מוכן לשמוע אותו. ואז יצא המרצע מהשק, אחד מאנשי הסוכנות בשם אהוד אבריאל ניפגש עמו באיזה בית קפה תל אביבי, ואמר לו בזה הלשון: יואל חדל לך מזאת, מזה מלבך את מה שהיה שם, שאם לא כן...לא תוכל לקבל בתל אביב מפילו משרת מנקה רחובות! (בקשה להתחשש לכל מה שהיה בשל שיקולים אגואיסטיים גרידא)

הזמן היקר תם לריק, ימים חשובים ביותר עברו להם בלא מעש, כיון שראו הנאצים ימ'ש שעמיתיהם הצייונים אדישים המה לגורל אחיהם בטלו את העסקה ומשלוחי המוות התחדשו במלוא המרץ, כדי להספיק את אשר חסרו, כשבכל יום נוספו עתה יותר מ-12,000 מומתים חדשים לרשימה הארוכה!!!

חיים וייצמן נותן ביטוי אכזרי ביותר, מהו שווי חיי האדם בעיניו!

מה הייתה הסיבה ששמימה זו לא נראתה להם בעין יפה? תשובה כנה על זה לא ענו מעולם, מסיבה פרוזאית פשוטה, כי לא היו מוכנים להתמודד מול האמת הקשה והאכזרית.

אך את התשובה הפשוטה והאמיתית נענה אנו.

רוב יהודי הונגריה היו חרדים לדבר ה', מצדך לא חיוני (על דרך ההמעטה) עבור הצייונים, הם לא היו שווים הצלה. וכיון שלא ניתן היה לעשות סלקציה, הלכו עמם גם אלו שהיו רחוקים מחיי דת.

אין כאן חשד בכשרים, מי שטבע את המחיר לחיי אדם, יש שווים יותר ויש שווים פחות או יותר נכון לא שווים כלום, היה לא אחר ממר חיים וייצמן עצמו, וק הוא סולם ערכיו: הזקנים הם "אבק אדם" אין בהם כל תועלת ועליהם ללכת! [כזקני האסקימוסים שמושלכים בשלג למות בכפור כשכבר אינם תורמים לחברה].

עוד מרסיסי פנינו: טובה פרה אחת בעמק יזרעאל, על פני כל החרדים שבפולין, שאינם פרוזוקטיביים (יצרנים).

לא אחת טען בלהט: מוטב לאבד חלק ניכר מהעם היהודי, בכך מקבלים הצייונים את הלגיטימציה להקמת מדינה ריבונית, מדינה שלא מקיזה דם אין לה זכות תביעה שכזאת.

על פי קביעה זאת: הקזת דם, הכרחי לבניית הארץ. הוא הביע זעם רב כל עת שהיו מפעילים לחצים עליו לעשות איזו שהיא פעולה עבור האומללים.

"אתם מבינים מה שאתם גורמים עם הלחצים שלכם? זעק מרה למבקרו. אתם מחבלים במטרה הצייונית, שהיא: לבנות ולהפריח את השממה. אי אפשר להקדיש משאבים יקרים אלו לתכלית שונה ממה שיועדו."

(מבהיל על הרעיון: עם מי רוצים הם להפריח את השממה, אם כמעט כל יהודי אירופה נמחים מעל פני האדמה? יש להם הזדמנות להביא לכאן עוד חצי מיליון יהודים איתם יפריחו את השממה, בימים אלו חצי מיליון יהודים היוו תרומה משמעותית לשוב היהודי! רק החשבון שלהם פשוט ביותר, אותם חצי מיליון ישנו את מאזן הישוב לטובת החרדים נורא ואיום ואין לך שממה גדולה מזו).

